

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ¹

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν θεωρήσασα ὅτι τὰ κυβερνητικὰ μέτρα περὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους ἀποτελοῦν οὐσιώδη μεταβολὴν εἰς σημαντικώτατον τομέα τῆς Ἑθνικῆς Πανεπιστημιακῆς Παιδείας ἐζήτησε λόγῳ τῶν θερινῶν διακοπῶν καὶ ἐπέτυχε παρὰ τῆς Συγκλήτου τὴν ἄδειαν ἐκτάκτου συνεδρίας, δεδομένου ὅτι ἡ ἀνωτέρω μεταβολὴ ἐγένετο ἐν ὥρᾳ Πανεπιστημιακῶν διακοπῶν. Δὲν κατέστη ὅμως ἀμέσως δυνατὴ ἡ συζήτησις καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ διότι ἀπουσίαζον ἀμφοτέρω τὰ μέλη-ἀρχαιολόγοι τῆς Σχολῆς κ.κ. Σ. Μαρινᾶτος καὶ Ν. Μ. Κοντολέων. Ἡ συζήτησις κατέστη δυνατὴ, κυρίως λόγῳ ἀπουσίας μελῶν τῆς Σχολῆς, μόλις κατὰ τὰς Συνεδρίας τῆς 14ης καὶ 21ης Νοεμβρίου 1960. Ἡ Σχολὴ ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως, ἵνα ἐν τῷ παρόντι ὑπομνήματι ἐκφράσῃ τὴν γνώμην αὐτῆς περὶ τῶν νέων μέτρων, ἥτοι τῆς ἀποσπάσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὑπαγωγῆς αὐτῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ Σχολὴ γνωρίζει καλῶς, ὅτι τὸ ἔργον αὐτῆς δὲν εἶναι ὁ ἔλεγχος τῶν κυβερνητικῶν πράξεων, ἔχουσα ὅμως συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς θέσεως αὐτῆς εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς χώρας, εἶναι ὑποχρεωμένη, παρ' ὅλον τὸν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ὀφειλόμενον σεβασμόν, νὰ μὴ σιωπᾷ ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς παιδείας, ὅταν ταῦτα κατευθύνονται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τρόπον παραβλέποντα τὴν καθιερωμένην παράδοσιν. Πιστεῖν ἡ Σχολὴ ὅτι δικαιούται νὰ ἔξῃ ἔγκυρον γνώμην ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς παιδείας. Ταύτης κλάδος εἶναι ἡ Ἀρχαιολογία καὶ τὸ προσωπικὸν αὐτῆς, τὸ ὁποῖον μάλιστα μέχρι πρό τιнос ἐπελέγετο ἐκ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν γυμνασίων. Ἀκόμῃ καὶ σήμερον οἱ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἔκτακτοι ἐπιμεληταὶ ἀρχαιοτήτων, ὡς γυμνασάρχαι, καθηγηταὶ καὶ δημοδιδάσκαλοι, ὑπάγονται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἑθνικῆς Παιδείας. Ἡ Σχολὴ δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τίς ἀποχρῶν λόγους

1. Ἡ Σχολή, συζητήσασα τὴν διὰ τῶν Β. διαταγμάτων 632 καὶ 634 τοῦ 1960 ὁρισθεῖσαν νέαν διάρθρωσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ Κράτους, ἀπεφάσισε κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 21 Νοεμβρίου 1960 ἵνα τὸ παρὸν ὑπόμνημα ὑποβληθῇ εἰς τοὺς ἐξοχωτάτους κ.κ. 1) Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, 2) Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, 3) Ὑπουργὸν τῆς Ἑθν. Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ 4) Ὑπουργὸν τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, καὶ δημοσιευθῇ ἐνταῦθα.

τόσον επιτακτικὸς ὑπῆρξεν, ὥστε, παραβλεπομένων τῶν ἀνωτέρω γεγονότων, νὰ διακοπῇ μία παράδοσις διαρκείας ἐνὸς καὶ ἐνὸς τρίτου τοῦ αἰῶνος, ἣτις εἶχε πλεόν δημιουργήσει τὸν δρόμον τῆς.

Ἡ Ἀρχαιολογία τῆς Ἑλλάδος εἶναι καθαρῶς πνευματικὴ ὑπόθεσις τοῦ Ἑθνους, εἶναι ζήτημα παιδείας συμφώνως καὶ πρὸς τὴν ἀμέσως μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου νομοθετηθεῖσαν ἀντίληψιν. Διότι εἰς τὸ ὑπεύθυνον διὰ τὴν παιδείαν Ὑπουργεῖον ἀνετέθη ρητῶς ἥδη διὰ τοῦ πρώτου ἀρχαιολογικοῦ Νόμου τῆς 10/22 Μαΐου τοῦ 1834 ἡ μέριμνα διὰ τὰ κατὰλοιπα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ καὶ τῆς τέχνης. Ἐπίσης ὁ ἀντικαταστήσας τὸν πρῶτον τοῦτον νόμον περὶ ἀρχαιοτήτων νόμος ΒΧΜΤ' τοῦ 1899 ρητῶς εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἄρθρον ἀναθέτει εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως πᾶσαν περὶ τῶν μνημείων φροντίδα, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ νόμος τοῦ 1914 δι' οὗ ἀναδιωργανώθη ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία ὥς καὶ ὁ μέχρι σήμερον ἰσχύων 5351 τοῦ 1932.

Οὕτω ἡ ἀπὸ ἑκατὸν εἴκοσιν ἐντέτων καὶ διὰ πολλῶν νόμων θεσπισθεῖσα ἀντίληψις περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων, ὥς ἀναποσπάστου τμήματος τῆς παιδείας καταλύεται δι' ἁπλοῦ διατάγματος. Διότι στηρίζεται μὲν τὸ διάταγμα εἰς τὸν νόμον 3925/1959, ὅστις ὁρίζει τὰ τῆς διαρθρώσεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἀλλ' εἶναι ἀμφίβολον ἂν ἡ αὐθεντικὴ ἐρμηνεία τοῦ νόμου ἐπιτρέπει (πλὴν τῆς μετακινήσεως ἀρτισυστάτων καὶ ἀμφισβητουμένων ὑπηρεσιῶν) τὴν ἐλευθερίαν τόσον ριζικῆς μεταβολῆς εἰς ὑπηρεσίαν ἀσχολουμένην μὲ ἐν τῶν πολυτιμοτάτων ἀγαθῶν τῆς πνευματικῆς Ἑλλάδος. Ἀσφαλῶς ὁ νομοθέτης δὲν προέβλεψεν, ὅτι διὰ τοῦ νόμου τούτου θὰ ἤλλασσε μορφήν ὁ οὐσιώδης χαρακτὴρ τῶν ἀρχαίων μνημείων ὥς στοιχείων ἀναποσπαστῶς ἀνηκόντων εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τὸ διέπον καὶ τοὺς λοιποὺς κλάδους τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας, τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

Τὸ περὶ μεταφορᾶς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας διάταγμα τοῦτο τῆς 12ης Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. στερεῖται εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ἐκρίνοντο οἱ λόγοι δι' οὓς ἐγένετο ἡ καινοτομία αὕτη. Αἱ συνοδεύουσαι ἐκθέσεις τοῦ ΑΣΔΥ καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας πιστοποιοῦν μόνον τὸ νομότυπον αὐτοῦ. Ἡ Σχολὴ δὲν δύναται νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ οὐχὶ ἐπισήμου προελεύσεως σχετικὰ δημοσιεύματα τῶν ἐφημερίδων. Θεωροῦσα ὅμως τὴν γενομένην καινοτομίαν διαπιστώνει ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῆς καταλύσεως τυχὸν χωλῆς καὶ ἀπρηχαιωμένης ἀντιλήψεως, ἀλλὰ περὶ τῆς παραδοχῆς τρόπου θεωρήσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων ἀντιστρατευομένου καὶ τὰς πλεόν συγχρονισμένας ἀντιλήψεις περὶ σημασίας τῶν μνημείων τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ καὶ τῆς τέχνης.

Ταῦτα, ὥς γνωστόν, ἀποτελοῦν, ἐκτὸς τῶν κειμένων, τὴν ἐτέραν σημαντικὴν πηγὴν διὰ τὴν γνωριμίαν τῶν παλαιότερων περιόδων τοῦ πολιτισμοῦ. Προκειμένου δὲ ἰδίᾳ διὰ τὰ μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, ταῦτα ὁδηγοῦν

τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν ἀμεσώτερον καὶ καθαρώτερον δυνατὸν τρόπον, ὡς προερχόμενα ἀμέσως ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν τούτων τῶν δημιουργῶν τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ — μὲ τὰς ρίζας του εἰς τὴν προϊστορικὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνανεωμένην ἐπιβίωσιν εἰς τὸν βυζαντινὸν Ἑλληνικὸν κόσμον — ὀδηγοῦν τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἀρχῶν, εἰς τὰς ὁποίας γενικῶς μὲν ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς στηρίζει τὰς Ἀξίας τῆς ζωῆς, ἰδιαιτέρως δὲ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τῆς σήμερον κατασφαλίζομεν καὶ δικαιώνομεν τὴν ἰδιαιτέραν ἐντὸς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, τὴν Ἑλληνικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Ἑθνὸς ἡμῶν.

Τῆς πνευματικῆς ταύτης παραδόσεως, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν κρηπίδα τῆς Ἑλληνικῆς ὑπάρξεως, τὰς ὁρατὰς πηγὰς ἀποτελοῦν τὰ μνημεῖα τῶν ἀρχαιότερων Ἑλληνικῶν πολιτισμῶν.

Εἰς οὐδέναν ἄλλον τομέα τῆς κρατικῆς ἐξουσίας δύναται κατὰ ταῦτα νὰ ἀνήκῃ ἢ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων μέριμνα εἰμὴ εἰς τὸ ὑπεύθυνον διὰ τὴν ἐθνικὴν Παιδείαν Ὑπουργεῖον.

Ἀποτελεῖ οὕτω προφανῇ διάσπασιν τῆς παιδείας ἡ ὑπαγωγή τῶν ἀρχαιοτήτων εἰς τὸ τελείως ἄσχετον πρὸς ταύτην Ὑπουργεῖον.

Ἀλλὰ δὲν ἔχει θεωρητικῶς μόνον σημασίαν ἡ καθ' ἑαυτὴν ἥδη ἀπαράδεκτος διχοτόμησης τῆς παιδείας.

Κίνδυνος πνευματικὸς εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι διὰ τῆς ἀποσπάσεως ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τὸ Κράτος ἀναγνωρίζει ἐπισήμως ὅτι τὰ ἀρχαία μνημεῖα δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν κύκλον τῶν συντελεστῶν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, ἀλλ' ὅτι ἄλλοι χαρακτῆρες αὐτῶν, ἐντελῶς δευτερεύοντες, εἶναι ἡ αἰτία δι' ἣν τὸ κράτος ὀφείλει νὰ μεριμνᾷ περὶ τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος.

Ἐνταῦθα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συζητηθῶσι λεπτομέρειαι οὐδὲ νὰ κριθῇ ἂν ἡ ἐπὶ ἑνα καὶ πλεόν αἰῶνα ἐξάρτησις ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας ὑπῆρξεν ὠφέλιμος. Ἀλλὰ τὰς τυχόν ἐλλείψεις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ἡ Κυβέρνησις εἶχε πᾶσαν δυνατότητα νὰ συμπληρώσῃ. Ἀδυνατεῖ ἡ Σχολὴ νὰ ἴδῃ τί δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Προεδρίας, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἦτο πραγματοποιήσιμον ὑπὲρ αὐτῶν καὶ διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Τυχόν παράδειγμα ξένων κρατῶν ἐχόντων πλουσιωτέραν παράδοσιν τῆς περὶ τὰ ἀρχαία μνημεῖα ἐπιμελείας θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ δικαιολογήσῃ πῶς τὴν γενομένην καινοτομίαν. Ἀλλὰ τοιοῦτο παράδειγμα δὲν ὑπάρχει. Ἡ Ἰταλία, ἣτις εἶναι χώρα μὲ τὴν πλησιεστέραν ἀρχαιολογικὴν παράδοσιν εἶχε πάντοτε καὶ ἔχει τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Ἀρχαιολογίας καὶ Καλῶν Τεχνῶν (Direzione Generale delle Antichità e Belle Arti) ὑπαγομένην εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν ὑπάγεται μὲν τὸ Ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτοῦτον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἀπλοῦν λόγον ὅτι αὕτη δὲν ἔχει Ὑπουργεῖον Παιδείας. Πρὸ τοῦ πολέμου ὑπήγετο

βεβαίως εἰς τὸ ὑπάρχον τότε Ὑπουργεῖον Παιδείας. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Μαλρὼ ἐν Γαλλίᾳ νῦν διευθυνόμενον Ὑπουργεῖον, τοῦ ὁποῖου ἐγένετο προσεπικλήσις, εἶναι Ὑπουργεῖον πνευματικῶν ὑποθέσεων. Βεβαίως δὲ καὶ εἰς τὰ κράτη τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς ἡ Διεύθυνσις τῶν Ἀρχαιοτήτων ὑπάγεται εἰς τὸ ἑκασταχοῦ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας.

Ἀλλὰ καὶ μία ἄλλη καινοτομία εἰσάγεται εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ὑπηρεσίαν διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ νόμου 3925/1959 στηριχθέντος διατάγματος τῆς 17ης Σεπτεμβρίου περὶ «ὀργανώσεως τῆς παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως»: Ὁ ἀκρωτηριασμός τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου. Ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι τοῦ 1909 ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία διωκεῖτο ὑπὸ τοῦ καλουμένου Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων. Ἡ κατάργησις τῆς μοναρχίας ταύτης ἦτο μετὰ τῶν αἰτημάτων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1909. Διὰ τοῦ ἐπακολουθήσαντος νόμου ὥρίσθη εἰς διευθυντὴς τοῦ τμήματος τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὅστις περιεστοιχῆθαι ὑπὸ θμελοῦς συμβουλίου. Εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦτο μετεῖχον ἀρχικῶς καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ἀνώτατοι ὑπάλληλοι - διευθύνται τῶν συναφῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ὥς καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι, οἱ κατέχοντες τὰς ἀνωτάτας θέσεις εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν. Ἡ τοιαύτη σύνθεσις παρέμεινε μὲ ὀλίγας μόνον μεταβολὰς σχεδὸν ἐπὶ μίαν πεντηκονταετίαν, ἀποτελέσασα ἐπίσης παράδοσιν ἐναντίον τῆς ὁποίας οὐδεὶς οὐδέποτε διεμαρτυρήθη. Ἀντιθέτως ἡ συμβολὴ τοῦ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀρχαιολογίας ὑπῆρξεν ἀναμφισβήτητος. Ἡ σημαντικωτέρα καὶ ἀσφαλῶς χαρακτηριστικωτέρα ἀλλαγὴ ὑπῆρξεν ἡ αὐτοκατάργησις τοῦ διευθυντοῦ ἀρχαιοτήτων ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ προέδρου τοῦ Συμβουλίου, ἵνα ταύτην καταλάβῃ Νομικὸς Σύμβουλος τοῦ Κράτους. Οὗτος ἐκρίθη πολὺ τιμωρ εἰς τὴν τήρησιν τῆς ἰσορροπίας καὶ εἰς νομικῶς ἀριωτέραν διεξαγωγὴν τῶν πολυσχιδῶν καὶ ἐνίοτε ἀκανθωδῶν καθηκόντων τοῦ Συμβουλίου. Ἐκτοτε τὸ Συμβούλιον τοῦτο, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν κορυφαίων ἀρχαιολόγων καὶ πλαισιούμενον ἀπὸ καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαῖκους καὶ ἀνώτατα στελέχη τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, κατέστη ὑποδειγματικὸν σῶμα καὶ ἐπέιδε τὴν ἀρίστην αὐτοῦ περίοδον καὶ ἀκμὴν. Εἰς ζητήματα ἀπτόμενα τῆς ἐπιστήμης, τῆς διοικήσεως, τῶν σχέσεων πρὸς ξένα Ἐθνη τέλος προσέδωκε τὴν ποθητὴν τροπὴν διὰ τῆς ἀμεροληψίας καὶ τοῦ κύρους του. Εἰς ζητήματα ἐξωτερικῶν πιέσεων, προερχομένων ἐνίοτε ἐκ ζωτικωτάτων ἰδιωτικῶν συμφερόντων, ὥρθωσε πάντοτε τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἀνάστημά του. Προεφύλαξεν ἀπὸ μεγάλων ἀτυχημάτων καὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰς ἀρχαιότητας, ὃ δὲ κλάδος ἐγνώριζεν ὅτι κυβερνᾶται ἀσφαλῶς καὶ ἀδιαβλήτως. Τὸ ἐνταῦθα παρακαθήμενον μέλος τῆς Σχολῆς, τὸ ὁποῖον ὥς διευθυντὴς ἀρχαιοτήτων ὠργάνωσε κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον τὸ Συμβούλιον, αἰσθάνεται ἥρεμον ἱκανοποίησιν διὰ τὴν πράξιν ταύτην. Δυστυχῶς τὸ Συμβούλιον τοῦτο, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς Ἐπικρατείας ἐπέπρωτο

νά φορτάσῃ τὸν θάνατόν του διὰ τοῦ νέου διατάγματος ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς πεντηκονταετοῦς αὐτοῦ δράσεως.

Ἡ ἀρμοδιότης τοῦ οὕτω καταργηθέντος Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου — μετὰ μάλιστα τὴν δημιουργίαν διὰ τοῦ Ὑπαλληλικοῦ Κώδικος τοῦ Ὑπηρεσιακοῦ Συμβουλίου, τοῦ ἀσχολουμένου μὲ τὰ ζητήματα τοῦ προσωπικοῦ — δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ καθαρῶς ἐπιστημονική. Ἀποφάσεις περὶ ἐκτελέσεως ἀνασκαφῶν, περὶ ἀναστηλώσεως μνημείων, περὶ διατηρήσεως ἢ μὴ ἀκινήτων ἀρχαίων, καθορισμὸς τιμῆς ἀρχαίων ἀντικειμένων, σχέσεις τῆς Ὑπηρεσίας καὶ τοῦ Κράτους πρὸς τὰς ἐνταῦθα λειτουργούσας ξένας ἀρχαιολογικὰς Σχολάς, κ.τ.δ. ἦσαν τὰ ζητήματα ἐπὶ τῶν ὁποίων τοῦτο ἐξέφερε γνώμην. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι τὰ ζητήματα ταῦτα εἶναι ζητήματα καθαρῶς ἐπιστημονικά καὶ ὅτι διὰ τὴν ἐπίσημον ἐπ' αὐτῶν γνώμην ἀρμοδιώτεροι εἶναι οἱ κατέχοντες τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ἐπιστήμην.

Ἀντὶ τούτου δρίζεται νῦν Συμβούλιον προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ καλουμένου Προέσταμένου Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεων, καὶ τῶν ὑπὸ αὐτὸν 1) Διευθυντοῦ Ἀρχαιοτήτων, 2) Διευθυντοῦ Ἀναστηλώσεων καὶ 3) Διευθυντῶν τῶν τριῶν μεγάλων Μουσείων τῶν Ἀθηνῶν, ἥτοι κατ' οὐσίαν εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Συμβούλιον τώρα μετέχουν μόνον ὁ διευθυντὴς τῆς Ὑπηρεσίας μετὰ πέντε ὑφισταμένων του. Ὑπάρχει μὲν καὶ μία θέσις καθηγητοῦ, ἀλλ' ὑπαγορευθεῖσα ὑπὸ ὕβρεως, θὰ ἔλεγέ τις. Διότι ὁ μοναδικὸς πλὴσον καθηγητὴς δὲν δύναται νὰ ἐπιχεράσῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν κρίσιν τοῦ Συμβουλίου, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου τῆς ἐπιλογῆς του προηγείται τοσάκις τὸ δυνητικὸν μῦριον (ἢ Ἀρχαιολογίας ἢ Βυζαντινολογίας ἢ Ἀθηνῶν ἢ Θεσσαλονίκης), ὥστε βοᾷ ἀφ' ἐαυτῆς ἢ πρόθεσις τοῦ συντάκτου.

Τὴν οὐσιαστικὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν καθηγητῶν ἀπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ θεωρεῖ ὅχι μόνον προσβολὴν τοῦ κύρους αὐτῆς καὶ ἀδικαιολόγητον ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης τοῦ Κράτους πρὸς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν τῆς Κλασσικῆς, ἥτοι τῆς Ἐθνικῆς παιδείας τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ ἀσύμφορον εἰς τὴν κρατικὴν μέριμναν περὶ τὰς ἀρχαιοτήτας. Τοῦ ἔργου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου ὧντως κατὰ κύριον λόγον ἐπιστημονικοῦ πρῶτοι ἐν τάξει ἀντιπρόσωποι τῆς ἐπιστήμης τῆς ἀρχαιολογίας, προερχόμενοι δὲ κατὰ κανόνα ἐκ τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ ἀντιπροσωπεύωνται συμβολικῶς μόνον δι' ἑνὸς ἐξ αὐτῶν.

Ἀναγκαῖον δὲ θεωρεῖ ἐπίσης ἡ Σχολὴ καὶ τὴν μετοχὴν καθηγητῶν τῆς Φιλολογίας καὶ Ἱστορίας εἰς τὸ Συμβούλιον, ἐφ' ὅσον ἡ ἀρχαία τέχνη δὲν εἶναι παρὰ μία μόνον ὄψις τῆς ὅλης ἀρχαιότητος.

Εἶναι ὅμως ἀκόμη περισσώτερον ἐκπληκτικὸς ὁ τρόπος οὗτος τῆς συνθέσεως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου καθότι, ἐνῷ παραγνῶρίζεται τὸ Πανεπιστήμιον, δρίζεται ἀντιθέτως εἰς τὴν παράγραφον 4 τοῦ ἀρθρου 31 τοῦ αὐτοῦ διατάγματος, ὅτι μετέχουν αὐτοῦ ἀνεὺ ψήφου προκειμένου περὶ

θεμάτων γενικωτέρου ενδιαφέροντος τρεῖς εκπρόσωποι καὶ ἄλλων Ὑπηρεσιῶν ἢ ὀργανισμῶν Δημοσίου ἢ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου. Ἡ διάταξις αὕτη ἀποτελεῖ μίαν ἐπὶ πλέον ἀπόδειξιν, ὅτι καὶ οἰοιδήποτε ἄλλοι ἐντελῶς ἄσχετοι πρὸς τὴν παιδείαν παράγοντες ἔχουν τὸν λόγον ἐπὶ ἀρχαιολογικῶν θεμάτων.

Ἡ Σχολὴ ἀγνοεῖ ἂν ὑπάρχῃ ἄλλο Συμβούλιον ἀναλόγου χαρακτῆρος ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ ὑπαλληλικοῦ προσωπικοῦ τῆς ὑπηρεσίας, περὶ ἧς κρίνει τὸ Συμβούλιον. Διότι τοιοῦτον Συμβούλιον παύει νὰ εἶναι Συμβούλιον. Τὰς γνώμας τῶν οὕτως μετεχόντων ὑπαλλήλων ὁ Ὑπουργὸς τὰς γνωρίζει ἀμέσως. Ὁ εἰς καθηγητὴς δὲν δύναται νὰ εἶναι εἰ μὴ ὡς unus testis, nullus testis.

Ἡ Σχολὴ πιστεύει ὅτι ἡ μεταφορὰ τῆς ὑπηρεσίας ἐγένετο κατόπιν εἰσηγήσεων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀνθίστανται εἰς τὸν ἔλεγχον αὐτῶν τούτων τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἀντιστρόφως εἶναι σαφῶς ἀντίθετοι πρὸς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὸ κράτος ὀφείλει νὰ ἀντιμετωπίξῃ τὰς πρὸς τὰς ἀρχαιότητας υποχρεώσεις του.

Ἡ νέα ρύθμισις, ἡ ὁποία ἐγένετο κατὰ σαφῆ παραγνώρισιν τῆς μακρᾶς ὀρθοδόξου ἀρχαιολογικῆς παραδόσεως θεωρητικῶς ἐκαινοτόμησεν εἰς τὰ ἑξῆς: α) τὴν ἀπάλειψιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀρχαίων μνημείων ὡς κατ' ἐξοχὴν παράγοντος παιδείας καὶ β) τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν καθηγητῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἀπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου.

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ ἐθεώρησεν ὑποχρέωσιν αὐτῆς νὰ δείξῃ ἐνταῦθα τὸ πλημμελὲς τῶν καινοτομιῶν πιστεύουσα ὅτι ἡ Παιδεία τοῦ Ἑθνους πρέπει νὰ μείνῃ ἀδιάσπαστος, μὲ ἐνιαίαν κατεύθυνσιν ὅσονδῆποτε εὐρυνομένην πρὸς τὰ ἔμπροσ, ἀλλὰ μὲ ἀδιάσπαστον τὴν συνοχὴν καὶ πρὸς τὴν νεοελληνικὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς περαιτέρω χαρακτηρισμοὺς τῶν αἰτίων καὶ τῶν προαιτίων τῆς ριζικῆς, ὅσον καὶ ἀδικαιολογήτου καινοτομίας, διότι τοῦτο εἶναι ἔργον μὴ προσαρμοζόμενον πρὸς τὸν Πανεπιστημιακὸν χαρακτῆρα τῶν ἐνταῦθα ἐκτεθέντων. Δὲν δύναται ὅμως νὰ παρίδῃ τοῦλάχιστον ἓν γεγονός: τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἡ ἀπροσδόκητος μεταβολὴ ἐπροξένησε καὶ εἰς τὴν Κοινὴν γνώμην καὶ εἰς τοὺς ξένους, τόσον ἐντὸς ὅσον καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Θλίβεται βαθέως ἡ Σχολή, οὐ μόνον διότι κατὰ τρόπον πρωτοφανῆ στερεῖται δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ αἰῶνος καὶ πλέον κέκτηται ἐντὸς τοῦ ἀρχαιολογικοῦ κλάδου, ἀλλὰ καὶ διότι ἐκ τῆς Ἑλλάδος τῆς χώρας τῶν ἀρχαιοτήτων κατ' ἐξοχὴν, δίδονται τοιαῦτα διδάγματα ἀποσχίσεως τῆς σεμνῆς κληρονομίας τῆς Ἀρχαιότητος ἐκ τοῦ φυσικοῦ αὐτῆς περιβάλλοντος.